

COVID-19: Informacije i mere zaštite - pitanja i odgovori

13.03.2020

Svetska zdravstvena organizacija (SZO) je dobila informacije o izbijanju epidemije upale pluća nepoznatog porekla u gradu Vuhanu, u Kini, 31. decembra 2019. godine. Kineske vlasti su identifikovale novi koronavirus 7. januara 2020. godine i virus je privremeno nazvan 2019-nCoV, da bi 11. februara bolest izazvana ovim virusom nazvana Koronavirus 2019, ili COVID-19. Generalni direktor SZO je proglašio ovu epidemiju za javnozdravstvenu pretnju od međunarodnog značaja (Public Health Emergency of International Concern) 30. januara 2020. godine.

Šta znači da je novi koronavirus?

Koronavirusi (CoV) predstavljaju veliku porodicu virusa koji izazivaju bolesti koje se kreću u opsegu od obične prehlade do ozbiljnih oboljenja kao što su: Bliskoistočni respiratori sindrom (Middle East Respiratory Syndrome - MERS-CoV) i Težki akutni respiratori sindrom (Severe Acute Respiratory Syndrome - SARS-CoV). COVID-19 je oboljenje izazvano novim koronavirusom.

Šta

Poreklo virusa

Pre nego što je pređao na ljudi, ovaj virus je najverovatnije potekao od životinja. Mnogi rani slučajevi zaraze novim korona virusom povezani su sa otvorenom pijacom životinja i mrtvih divljih životinja u Vuhanu u Kini.

Šta

Kako se može zaraziti novim koronavirusom?

Mogući putevi prenošenja novog koronavirusa su:

1. Direktnim kontaktom sa zaraženom osobom

očima Među osobama koje su u bliskom kontaktu na udaljenosti manjoj od 2 m.

2. Preko kapljica iz disajnih organa koje nastaju pri kijanju, kašljanju ili disanju.

3. Indirektno, kontaktom sa različitim predmetima ili površinama na kojima virus može da preživi veoma kratak period

Šta

Osoba se može zaraziti novim koronavirusom dodirivanjem površina ili predmeta sveže kontaminiranim sekretima disajnih organa inficirane osobe, na kojima se nalazi virus, a potom dodirivanja usta, nosa, očiju.

Period inkubacije ovog oboljenja (vreme od nastanka infekcije do pojave prvi simptoma bolesti), na osnovu trenutnih informacija, može biti do 14 dana.

Â

Težina oboljenja

Kod većine osoba koje su zaražene ovim virusom razvija se blago respiratorno oboljenje, dok se u 15% slučajeva razvija težka forma bolesti sa komplikacijama kao što su upala pluća, respiratorna insufijencija i u nekim slučajevima smrtni ishod.

Najnoviji podaci ukazuju na to da smrtnost povezana sa ovim virusom iznosi 2%.

Â

Mere zaštite:

Â-Â Â Â Â Â Â Â
ÂŒesto perite ruke vodom i sapunom (u trajanju od najmanje 20 sekundi) ili sredstvima koja sadrže 70% alkohol.

Â-Â Â Â Â Â Â Â
Izbegavajte bliski kontakt sa osobama koje imaju povijenu temperaturu, kijaju i/ili kačili.

Â-Â Â Â Â Â Â Â
Izbegavajte pozdravljanje rukovanjem i ubljenjem, a sa sagovornicima održavajte razdaljinu od najmanje jednog metra.

Â-Â Â Â Â Â Â Â
Ne dirajte oči, nos i usta neopranim rukama.

Â-Â Â Â Â Â Â Â
Ako kačiliete ili kijate prekrijte usta i nos nadlakticom ili papirnom maramicom. Maramicu odmah bacite u kantu za otpatke sa poklopcom i operite ruke.

Â-Â Â Â Â Â Â Â
Hiruriku masku koristite ako kijate i kačiliete ili ukoliko negujete bolesnog člana porodice, dok se maska ne ovlaže. Nakon skidanja maske obavezno operite ruke.

Â-Â Â Â Â Â Â Â
ÂŒesto

provetravajte prostorije u kojima boravite.

Â·Â Â Â Â Â Â Â Â

Izbegavajte boravak u zatvorenom prostoru sa veÄ‡im brojem ljudi â€“ sredstva javnog prevoza u vreme najveÄ‡ih dnevnih guÅ¾vi, odlazak u supermarketete, trÅ¾ne centre i druga mesta javnog okupljanja (npr. bioskopi, pozoriÅ¡ta, sportske manifestacije).

Â·Â Â Â Â Â Â Â Â

Ukoliko imate zakazan lekarski pregled ili vam je potreban recept za lekove koje redovno uzimate, kontaktirajte lekara telefonom.

Â·Â Â Â Â Â Â Â Â

Ne uzimajte antibiotike na svoju ruku.

Â·Â Â Â Â Â Â Â Â

OdrÅ¾avajte higijenu Å¾ivotnog prostora.

Znaci i simptomi:

Â Simptomi oboljenja COVID â€“ 19 izazvanog novim korona virusom obuhvataju poviÅ¡enu telesnu temperaturu i kaÅ¡alj. U ozbiljnijim sluÄ•ajevima, virus moÅ¾e izazvati upalu pluÄ•ta pa Ä•ak dovesti i do smrtnog ishoda. Starije osobe i osobe koje imaju neko hroniÄ•no oboljenje, kao Ä•to je Å¡eÅ•erna bolest ili bolesti srca i krvnih sudova, osetljeni su na razvijanje teÅ¾eg oblika bolesti.

Â Za sve one koji imaju određene simptome respiratornih infekcija, a koji su u prethodnom periodu boravili u području zahvaćenim COVID-19 mogu da se jave deÄ•urnom epidemiologu u Zavodu za javno zdravlje Vranje na telefone:

MTS: 017/421-310, svakog radnog dana od 07-14h

Â Â Â Â Â Â Â 065/5806205,
svakog dana od 08-22h

Â Â Â Â Â Â Â 065/5806206, svakog dana od 08-22h

Â Â Â Â Â Â Â 064/8310222, svakog dana od 08-22h

Â Â Â Â Â Â Â 064/8310223, svakog dana od 08-22h

TELEFON: 064/4242326, svakog dana od 08-22h

TELENOR: 062/1946218, svakog dana od 08-22h

VIP: 061/6436303, svakog dana od 08-22h

Â

Â

Â

Pitanja i odgovori o bolesti
uzrokovanoj novim koronavirusom COVID-19

Â

1. Å ta je novi COVID-19? Å ta je SARS-CoV-2?

Novi koronavirus koji se pojavio 2019. godine nazvan
je SARS-CoV-2. Otkriven je u Kini krajem 2019. Radi se o novom soju koronavirusa
koji pre nije bio otkriven kod ljudi. Bolest uzrokovana tim virusom naziva se
COVID-19.

Â

2. Odakle potiču koronavirusi?

Koronavirusi su virusi koji cirkuliraju među životinjama,
ali neki od njih mogu preteći na ljude. Nakon što pređu sa životinje na čoveka mogu
se prenositi među ljudima.

Veliki broj životinja su nosioci koronavirusa. Na
primer, koronavirus Bliskoistočnog respiratornog sindroma (MERS-CoV) potiče od kamile,
dok SARS potiče od cibetke, životinje iz reda zveri srodnih mačkama.

Â

3. Može li se ovaj virus porediti sa SARS-om ili sezonskim gripom?

Novi koronavirus otkriven u Kini genetski je usko povezan s virusom SARS iz 2003. i ta dva virusa imaju slične karakteristike, iako su podaci o ovom virusu još uvek nepotpuni.

SARS se pojavio krajem 2002. godine Kini. U razdoblju od osam meseci 33 države su prijavile više od 8000 slučajeva zaraze virusom SARS-a. Tada je od SARS-a umrla jedna od deset zaraženih osoba.

Trenutno dostupne informacije nisu dovoljne da bi se sa sigurnošću moglo reći koliko je smrtonosan SARS-CoV-2. Ipak, preliminarni nalazi ukazuju da je on manje smrtonosan od SARS-CoV.

Iako se SARS-CoV-2 i virusi gripa prenose s osobe na osobu i mogu imati slične simptome, ta dva virusa su vrlo različita te se stoga i ponašaju drugačije. Još je prerano donositi zaključke o načinu širenja SARS-CoV-2. Ipak, preliminarni podaci ukazuju da se SARS-CoV-2 prenosi kao SARS.

Â

4. Kako se virus prenosi? Koliko lako se on širi?

Iako virus potiče od životinja, on se sada širi sa osobe na osobu (prenos sa žive na žive). Trenutno dostupni epidemiološki podaci nisu dovoljni za utvrđivanje lakoće i uspešnosti širenja virusa među ljudima. Virus se uglavnom prenosi kapljicnim putem pri kijanju i kašiljanju.

Preliminarna istraživanja ukazuju da je prosečan period inkubacije 5–6 dana, sa maksimalnim periodom do 14 dana. Iako su ljudi najzarazniji kada imaju simptome (nalik na simptome sezonskog gripa – povisena temperatura, kijanje, kašiljanje), postoje naznake da neki ljudi mogu preneti virus iako nemaju simptome ili pre nego što se simptomi pojave što nije neuobičajeno i kod drugih virusnih infekcija.

Â

5. Koji su simptomi zaraze 2019-nCoV?

Koliko je poznato, virus može uzrokovati blage simptome slične gripu poput:

povišene telesne temperature

kašila

otežanog disanja

bolova u miÅjiÄ‡ima, i

umora

U teÅ¾im sluÄ•ajevima javlja se teÅ¡ka upala pluÄ‡a, sindrom akutnog oteÅ¾anog disanja, sepsa i septiÅ•ki Åjok koji mogu uzrokovati smrt pacijenta. Osobe koje boluju od hroniÄ•nih bolesti podloÅ¾nije su teÅ¾im oblicima bolesti.

Â

6. Jesu li neki ljudi pod veÄ‡im rizikom od drugih?

Starije osobe i osobe s hroniÄ•nim bolestima (poput poviÅjenog pritiska, srÄ•anih bolesti, dijabetesa, poremeÄ‡aja jetre i bolesti disajnih puteva) imaju veÄ‡i rizik razvoja teÅ¾ih oblika ove bolesti.

Â

7. Postoji li specifiÄ•no leÄ•enje bolesti COVID-19?

Ne postoji specifiÄ•na terapija ove bolesti. Pristup leÄ•enju pacijenata s infekcijama povezanim sa koronavirusom je simptomatsko.

Â

8. Gde osoba koja ima simptome i sumnja na infekciju novim koronavirusom moÅ¾e da se testira?

Ako imate simptome infekcije organa za disanje (poviÅjena temperatura, kijavica, kaÅjalj, curenje iz nosa, oteÅ¾ano disanje ili drugo), odmah stavite masku preko usta i nosa, pojaÄ•ajte higijenu ruku (pranje topлом vodom i sapunom u trajanju od najmanje 20 sekundi), izbegavajte kontakte sa drugim osobama, koristite maramicu kad kijate ili kaÅjljete, i pozovite telefonom epidemiologa instituta ili zavoda za javno zdravlje nadleÅ¾nog za podruÄ•je u kome boravite. Od epidemiologa Ä‡ete dobiti uputstva o daljem postupku. Potrebno je da postupite u skladu sa dobijenim uputstvima.

Â

9. Kako izbeÄ‡i zarazu?

Ako boravite u podruÄ•jima u kojima postoji intenzivna transmisija virusa:

izbegavajte kontakt sa bolesnim

Ijudima, pogotovo Ijudima koji kaÅ¡ljaju;

izbegavajte trÅ¾ne centre
i mesta gde se drÅ¾e Å¾ive ili mrtve Å¾ivotinje;

pridrÅ¾avajte se opÅ¡tih pravila
o higijeni ruku i hrane;

pre jela, nakon toaleta ili
diranja Å¾ivotinja perite ruke sapunom i vodom ili koristite dezinficijens na bazi
alkohola;

izbegavajte kontakt sa Å¾ivotinjama
i njihovim izluÄ•evinama.

Gde god putujete, pridrÅ¾avajte se opÅ¡tih pravila
o higijeni ruku i hrane.

Â

10. Kako da se ponaÅja osoba koja je bila u bliskom
kontaktu sa osobom oboleлом od COVID-19?

Osoba koja je tokom poslednjih 14 dana bila u bliskom
kontaktu sa obolelim od COVID-19 biÅ‡e stavljena pod aktivni nadzor u samoizolaciji.
To znaÄ•i da Å‡e osoba biti u kuÄ•noj izolaciji pod zdravstvenim nadzorom, meriti telesnu
temperaturu jednom dnevno i biti u svakodnevnom kontaktu sa nadleÅ¾nim epidemiologom.
Ako ova osoba razvije znake respiratorne bolesti, epidemiolog koji sprovodi nadzor
postupiÅ‡e prema algoritmu aktivnosti za postupanje sa licem kome je izdato reÅjenje
o stavljanju pod zdravstveni nadzor u vezi sa moguÅ¾om izloÅ¾enoÅ¡tu infekciji novim
koronavirusom SARS-CoV-2.

Â

11. Koja su pravila za dezinfekciju/pranje ruku?

Pranje i dezinfekcija ruku kljuÄ•ni su za spreÄ•avanje
infekcije. Ruke treba prati Ä•esto i temeljno sapunom i vodom najmanje 20 sekundi.
Kada sapun i voda nisu dostupni moÅ¾ete koristiti dezinficijens koji sadrÅ¾i najmanje
60% alkohola. Virus ulazi u telo kroz oÄ•i, nos i usta, stoga ih nemojte dirati neopranim
rukama.

Â

12. Jesu li hirurÅ¡ke maske efikasna zaÅ¡titna protiv
SARSâ€“CoV-2?

Uz primenu drugih mera zaštite, hirurška maska, ako se pravilno koristi, pruža određeni stepen zaštite, odnosno sprečava zarađavanje kapljicnim putem. Za uobičajeni socijalni kontakt s obolelim dovoljna je hirurška maska i održavanje udaljenosti najmanje jedan metar od bolesnika.

Â

13. Postoji li vakcina protiv SARS-CoV-2?

Trenutno ne postoji vakcina protiv koronavirusa, pa tako ni protiv SARS-CoV-2. Zato je važno sprečiti infekciju ili njeno dalje širenje.

Â

14. Čtiti li ovogodišnja vakcina protiv sezonskog gripe od SARS-CoV-2?

Virus gripa i SARS-CoV-2 su vrlo različiti i vakcina protiv sezonskog gripe ne čtíti od bolesti uzrokovane virusom SARS-CoV-2.

Â

15. Da li treba odložiti putovanje u područja u kojima postoji intenzivna transmisija virusa?

Građana Republike Srbije se savetuje da odloži planirana putovanja u sva područja u kojima se registruje intenzivna transmisija virusa SARS-CoV-2 zbog mogućeg rizika od zarađavanja novim korona virusom.

Ukoliko putujete u područja intenzivne transmisije, preporučuje se pridržavanje sledećih mera:

Â· izbegavanje kontakta sa osobama koje imaju znake infekcije organa za disanje (kašalj, kijanje, curenje nosa, povisena temperatura);

Â· izbegavanje masovnih okupljanja i boravka u prostoru gde se nalazi veliki broj osoba;

Â· pojava i osta higijena ruku (pranje vodom i sapunom najmanje 20 sekundi, ili ako to nije moguće, korištenje alkoholnih gelova za dezinfekciju ruku, narođito nakon kontakta sa obolelim osobama ili boravka u potencijalno ugroženom području;

Â· može se preporučiti nošenje maski preko usta i nosa ukoliko se boravi u prostoru gde su masovna okupljanja (aerodromi, železničke i autobuske stanice, gradski i međugradski prevoz i sl);

Â·Â Â Â Â Â Â Â Â

pridržavanje mera zaštite

od prenošenja infekcije kod svih osoba koje osećate simptome infekcije organa za disanje (respiratorna higijena – održavanje odstojanja od drugih osoba, pokrivanje usta i nosa prilikom kašljanja ili kisanja papirnim maramicama ili rukavom u pregibu laka, a esto pranje ruku);

Â·Â Â Â Â Â Â Â Â

izbegavanje kontakta sa životinjama
ili mrtvim divljim ili domaćim životinjama.

Â

16. Ako sam nedavno boravio/la u području na kome postoji intenzivna transmisija virusa i imam simptome respiratorne infekcije?

Osoba koja je unazad 14 dana boravila u Kini ili drugim zahvaćenim područjima i naglo razvije znakove bolesti disajnih puteva (povišena telesna temperatura, kašalj, guđobolja ili težkoće disanja) treba da se telefonom javi nadležnom epidemiologu, opisuje znakove bolesti i obavezno kaže da je boravila u području na kome postoji intenzivna transmisija virusa. Osobe koje su u poslednjih 14 dana pre ulaska u Republiku Srbiju boravile na području zahvaćenom epidemijom bolesti koju izaziva SARS-CoV-2 biće stavljene pod zdravstveni nadzor u samoizolaciju pri ulasku u Srbiju. To znači da će im ukoliko nemaju simptome bolesti pri ulasku u zemlju, granični sanitarni inspektor izdati rečenje o stavljanju pod zdravstveni nadzor u samoizolaciji kod kuće, te će biti u kontaktu sa nadležnim epidemiologom tokom trajanja nadzora. Ukoliko osoba tokom zdravstvenog nadzora razvije simptome respiratorne bolesti ili povišenu temperaturu, epidemiolog će postupiti u skladu sa sumnjom na bolest uzrokovana COVID-19.

Â

17. Ako se dečjava tokom leta avionom ili na aerodromu?

Ako se tokom leta uoče znakovi bolesti kod nekog od putnika osoblje aviona će svim putnicima podeliti anketne liste (Passenger locator cards) koje moraju ispuniti. Osoblje aviona će zatim kupiti liste pre sletanja aviona i po sletanju ih predati graničnom sanitarnom inspektoru na graničnom prelazu. Na osnovu liste i anketiranja granični sanitarni inspektor će izdati rečenje o zdravstvenom nadzoru i putnike uputiti na teritorijalno nadležnog epidemiologa. Građani kojima je izdato rečenje o stavljanju pod zdravstveni nadzor treba da se u roku od 24 časa jave teritorijalno nadležnom institutu, odnosno zavodu za javno zdravlje. Epidemiolog instituta/zavoda će uzeti potrebne podatke i dati im uputstvo o sprovođenju nadzora. Ako osoba po završetku zdravstvenog nadzora ne razvije simptome respiratorne bolesti, epidemiolog će obavještiti o završetku zdravstvenog nadzora nadležnim ustanovama. Obolela osoba iz aviona će se transportovati u bolnicu na dalju obradu. Ako se pre isteka zdravstvenog nadzora pokaže da oboleli putnik ne boluje od SARS-CoV-2 prekida se zdravstveni nadzor nad njegovim kontaktima.

Rizik od zaraze na aerodromu sličan je riziku na svakom drugom mestu gde se okuplja velik broj ljudi.

Â

18. Da li je bezbedna hrana uvezena iz područja u kojima postoji intenzivna transmisija virusa?

Nije zabeležen prenos SARS-CoV-2 putem hrane, te stoga nema dokaza da prehrambeni proizvodi uvezeni iz područja u kojima postoji intenzivna transmisija virusa predstavljaju zdravstveni rizik za građane vezan za SARS-CoV-2. On se prvenstveno prenosi sa jedne osobe na drugu.

Â

19. Da li je bezbedan kontakt sa kućnim ljubimcima i domaćim životinjama?

Postoježta istraživanja povezuju SARS-CoV-2 sa nekim vrstama slepih miševa u Kini, ali nije isključeno prisustvo i kod drugih životinja. Nekoliko vrsta koronavirusa se javlja kod životinja i mogu se prenosi na druge životinje i ljudi. Prema raspoloživim podacima nema dokaza da kućni ljubimci (npr. psi i mačke) imaju veći rizik zaraze nego ljudi. Kao mera opštite prevencije u kontaktu sa životnjama pridržavajte se osnovnih načela higijene.

Â

20. Da li je bezbedno da primim poštansku pošiljku iz područja zahvaženih infekcijom novim koronavirusom?

Na osnovu raspoloživih podataka smatra se da je rizik od prenosa novog koronavirusa na ljudi putem poštanskih pošiljki zanemarljiv. Svi do danas poznati koronavirusi, uključujući virus koji je pre 18 godina uzrokovao SARS i virus koji unazad sedam godina uzrokuje MERS prenose se neposrednim bliskim kontaktom (kapljicnim putem) i vrlo su osetljivi na atmosferske uslove (vrlo kratko zadržavaju infektivnost izvan ljudskog tela), te za nijedan od njih nije utvrđen prenos putem poštanskih pošiljki.

Â

21. Da li su suđaji za ruke u javnim toaletima efikasni u uništavanju novog koronavirusa?

Ne. Sudaji za ruke nisu efikasni u uništavanju SARS-CoV-2. Da biste se zaštitali od novog koronavirusa, potrebno je da što ešte perete ruke sapunom i vodom ili da ih obistite dezinficijensima na bazi alkohola.

Â

22. Koliko su efikasne termovizijske kamere u otkrivanju ljudi zaraženih novim koronavirusom?

Termovizijske kamere su efikasne u otkrivanju osoba koje imaju povisenu telesnu temperaturu. Međutim, oni ne mogu da detektuju osobe koje su zaražene novim koronavirusom, a kod kojih još uvek nema simptoma bolesti.

Ukoliko se termičkim skenerom otkrije osoba da ima povijenu telesnu temperaturu i dolazi iz područja u kome je registrovano obolenje od novog koronavirusa, to ne znači automatski i da je osoba zarađena ili obolela od novog koronavirusa. Granična sanitarna inspekcija preduzima dalje korake u zavisnosti od visine telesne temperature i prisustva simptoma infekcije organa za disanje.

Â

23. Može li prskanje alkoholom ili hlorom po telu ubiti novi koronavirus?

Ne. Raspršivanje alkohola ili hlora po neće ubiti virus koji su već ujili u važeće telo. Prskanje takvih materija može biti utetno za sluzokožu usta i oka. Preparati na bazi alkohola i hlora mogu biti korisni za dezinfekciju površina, ali ih treba koristiti u skladu sa uputstvom za upotrebu.

Â

24. Da li redovno ispiranje nosa fiziološkim rastvorom može sprečiti infekciju novim koronavirusom?

Ne. Nema dokaza da redovno ispiranje nosa fiziološkim rastvorom štiti ljudе od respiratornih infekcija pa ni od infekcije novim koronavirusom.

Â

Â

Â Â Â Â Â Â Â

Â Â

Â

Â